

Dnr GU 2019/1954

Utbildningsdepartementet
Ministern för högre utbildning
och forskning

Regeringens forskningsproposition 2020

Underlag från Nationella sekretariatet för genusforskning, Göteborgs universitet

Nationella sekretariatet för genusforskning är en enhet vid Göteborgs universitet sedan 1998 som med ett rikstäckande perspektiv främjar genusforskningen i Sverige inom universitets- och högskolesektorn. Vi arbetar mer generellt med att skapa hållbara villkor för forskning och utbildning genom kunskap om genus och andra kritiska perspektiv. Nedan följer våra förslag i sammanfattning till den kommande forskningspolitiska propositionen.

- **att** Formas, i samverkan med andra relevanta aktörer, ges i uppdrag att ta fram forskningsdrivna analyser med genus- och andra kritiska perspektiv på de 17 hållbarhetsmålen i Agenda 2030.
- **att** Vetenskapsrådet, i samverkan med övriga forskningsfinansierande myndigheter och andra relevanta aktörer, ges ett förstärkt uppdrag att utreda hur kompetens kan säkras för bedömning av genus- och andra kritiska perspektiv som stärker forskningens kvalitet.
- **att** Vetenskapsrådet, i samverkan med andra relevanta aktörer, ges i uppdrag att göra en systematisk uppföljning och analys av universitets och högskolors fördelning av forskningsanslag, med utgångspunkt från lärosätenas befintliga och föreslagna modeller för resursfördelning.
- **att** Universitetskanslersämbetet, Universitets- och högskolerådet och Jämställdhetsmyndigheten, i samverkan med andra relevanta aktörer, ges ett förtydligt och förstärkt uppdrag att med forsknings- och kunskapsbaserat stöd bidra till universitets och högskolors fortsatta arbete med jämställdhetsintegrering.
- **att** universitet och högskolor ges i uppdrag att inom ramen för arbetet med jämställdhetsintegrering särskilt redovisa evidensbaserade, prioriterade insatser för att förebygga sexuella trakasserier i akademien.

- **att** Vetenskapsrådet, i samverkan med övriga forskningsfinansiärer, ges i uppdrag att inom ramen för arbetet med jämställdhetsintegrering särskilt redovisa evidensbaserade, prioriterade insatser för att förebygga sexuella trakasserier i akademien.
- **att** Vetenskapsrådet, i samverkan med övriga forskningsfinansiärer, ges i uppdrag att gemensamt och långsiktigt stärka forskning kring akademins arbets- och studievillkor, med särskilt fokus på genusbaserad utsatthet.
- **att** Universitetskanslersämbetet ges i uppdrag att inom ramen för arbetet med jämställdhetsintegrering stärka analysen av preventiva åtgärder mot sexuella trakasserier i det nationella kvalitetssäkringssystemet.
- **att** Universitets- och högskolerådet ges i uppdrag att inom ramen för arbetet med jämställdhetsintegrering stärka samordning av och information om preventiva åtgärder mot sexuella trakasserier i akademien.
- **att** regeringen med utgångspunkt från den kommande studien av forskares utsatthet reviderar sin handlingsplan mot hat och hot mot journalister, förtroendevalda och konstnärer för att låta den omfatta även hat och hot mot forskande och undervisande personal inom högskolesektorn.

Agenda 2030 och samhällets utmaningar

I föregående forskningsproposition, *Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft* (Prop. 2016/17:50), fanns Agenda 2030 och dess 17 globala mål för hållbarhet som antogs året dessförinnan med. Det stod att politiken inom samtliga områden ska genomföras på ett sätt som tar tillvara alla möjligheter för regeringen att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling, och bland annat på grund av detta utgick propositionen från ett tioårsperspektiv om än med särskilt fokus på satsningar 2017-2020. En sådan långsiktighet ansågs vara en förutsättning för att forskningen ska ges de förutsättningar den behöver för att kunna leverera goda resultat med sikte mot samhällets stora utmaningar.

I mars 2016 tillsatte regeringen Agenda 2030-delegationen, en statlig utredning som överlämnade sitt slutbetänkande den 11 mars 2019. Nationella sekretariatet för genusforskning var bland de instanser som yttrade sig över betänkandets förslag, och vi ser anledning att upprepa och vidareutveckla en del av våra synpunkter här.¹

De globala hållbarhetsmålen har redan börjat integreras i verksamheten hos högskolesektorns organisationer – från lokal nivå på utbildningsinstitutioner till nationell och EU-nivå bland forskningsfinansierande myndigheter. Agenda 2030 har en ambitiös riktning och bred uppslutning, men i en samtid präglad av faktaresistens och klimatomstånd är behovet av starkare vetenskaplig legitimitet påtagligt. Avgörande för att stärka vetenskapssamhällets institutioner är systematiska och forskningsdrivna analyser av de 17 hållbarhetsmålen och deras övergripande ramverk – något som i överraskande grad saknas, både nationellt och internationellt. Det saknas också genusperspektiv på utmaningar och lösningar kopplade till hållbarhet, särskilt inom högskole- och forskningspolitiken.

Forskningens roll i hållbarhetsarbetet är inte enbart att identifiera och karakterisera olika problem, eller att tillhandahålla lösningar genom nya tekniska och sociala innovationer, utan det är i minst lika hög grad också att kritiskt analysera målen och vilka diskurser och intressen de tjänar.² Agenda 2030 är ett politiskt dokument, och som sådant är det uttryck för förhandling och ger i sin tur utrymme för tolkning när det ska implementeras. Hållbarhetsmålen bör i högre grad bilda underlag för forskningspolitiska prioriteringar, men att enbart integrera befintliga mål i högskole-

¹ Nationella sekretariatet för genusforskning. (2019). *Yttrande över Agenda 2030 och Sverige: Världens utmaning – världens möjlighet* (Dnr GU 2019/1395).

² Formas. (2018). *Forskning för Agenda 2030: Översikt av forskningsbehov och vägar framåt*.

och forskningspolitiken riskerar att leda till oreflekterad styrning av forskning och utbildning. Det finns kunskapsluckor som står i vägen för målens uppfyllande,³ men det behövs också kunskapsteoretiska perspektiv, däribland genusperspektiv, som kan stärka forskningens förmåga att ta itu med komplexa samhällsutmaningar. För detta ändamål behöver de forskningspolitiska prioriteringarna analyseras mot bakgrund av Agenda 2030 och utvecklas i dialog med forskare och lärosäten.⁴

I sitt slutbetänkande, *Agenda 2030 och Sverige: Världens utmaning – världens möjlighet* (SOU 2019:13), tog Agenda 2030-delegationen upp behovet av samordnings- och analysfunktioner som behövs för genomförandet. Styrning och samordning av arbetet måste baseras på kunskapsunderlag och relevanta analyser.⁵ Vi föreslog att en sådan kapacitet bäst skapas i samverkan mellan myndigheter, lärosäten och enskilda organisationer vilka var för sig bedriver för området relevant analys och/eller forskning, och att regeringen tydligt pekar ut dessa och ger dem i uppdrag att samverka. Samordningen av analysfunktionen kan placeras på Formas, idag forskningsråd för hållbar utveckling och värmyndighet för Klimatpolitiska rådet.

Vi föreslår:

- **att** Formas, i samverkan med andra relevanta aktörer, ges i uppdrag att ta fram forskningsdrivna analyser med genus- och andra kritiska perspektiv på de 17 hållbarhetsmålen i Agenda 2030.

³ Heisok Lee. (2016). *The Role of Gender-Based Innovations for the UN Development Goals*.

⁴ För behovet av genusanalys av hållbarhetsmålen, se t.ex. Terry, G. (2019). No climate justice without gender justice. *Gender & Development*, 17(1), p. 5-18; Koehler, G. (2016). Tapping the sustainable development goals for progressive gender equity and equality policy? *Gender & Development*, 24(1), p. 53-68; samt Razavi, S. (2016). The 2030 Agenda: Challenges of implementation to attain gender equality and women's rights. *Gender & Development*, 24(1), p. 25-41).

⁵ En parallell är regeringens utvecklingsprogram för jämställdhetsintegrering i myndigheter, JIM, där resurser dessvärre inte prioriterats för att analysera myndigheternas arbete. Statskontoret. (2019:14). *Utvärdering av regeringens utvecklingsprogram för jämställdhetsintegrering i myndigheter*.

Köns- och genusperspektiv i forskning

I föregående forskningsproposition, *Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft* (Prop. 2016/17:50), pekade regeringen på hur bland andra Norges forskningsråd och EU:s ramprogram för forskning och innovation, Horisont 2020, har arbetat för att inkludera köns- och genusperspektiv i forskning. Detta som ett led i stärkandet av forskningens kvalitet, hållbarhet och värde för samhället. Som följd av propositionen har regeringen utformat instruktionerna till de forskningsfinansierande myndigheterna Energimyndigheten, Forte, Formas, Vetenskapsrådet och Vinnova, så att de ska verka för att när det är tillämpligt inkludera köns- och genusperspektiv i den forsknings- och innovationsverksamhet de finansierar. Myndigheterna har sedan dess, på försök och anpassat till sina respektive verksamheter, på olika sätt arbetat med genomförandet av dessa uppdrag i instruktionerna. Det har rört sig om t.ex. införandet av krav att redovisa hur genusperspektiv beaktas i forskningsansökningar och konkreta utbildningsinsatser för bedömare, paneler och beredningsgrupper.

En pågående undersökning av genusperspektiv hos forskningsfinansiärer i olika länder pekar, liksom tidigare studier, på att kompetensen i bedömarorganisationen är en nyckelfråga.⁶ Till exempel visar halvtidsutvärderingen av jämställdhetsmål och genusperspektiv i EU:s ramprogram för forskning och innovation, Horisont 2020, att arbetet för att uppnå jämn könsrepresentation i bedömargrupper nått framgång, att könsrepresentationen i de forskargrupper som beviljats medel har blivit bättre men att det är långt kvar till att den är jämn, och att det är mycket få bland de finansierade projekten som inkluderar köns- eller genusperspektiv i sitt innehåll.⁷ En närmare granskning av ansökningarna visar dessutom att en hel del av projekten, som beviljats medel i genusutlysningar, i själva verket bara förhållit sig kraven på könsrepresentation i forskargruppen. Ändå har dessa projekt av bedömare ansetts ha genusperspektiv i sitt innehåll.⁸ Utvärderarna skriver i sin rapport att det inte

⁶ Sand, J. & Young Håkansson, S. (2019, in press). *Gender dimension in research and innovation: Results from a global survey on research funding organizations*. Gothenburg: Swedish Secretariat for Gender Research, University of Gothenburg.

⁷ European Commission. (2017). *Interim Evaluation: Gender Equality as a Crosscutting Issue in Horizon 2020*.

⁸ Se intervju med Ulf Sandström, den 28 januari 2019.

<https://genus.gu.se/aktuellt/nyheter/detalj/eu-s-satsning-pa-genus-i-forskning-lever-inte-upp-till-ambitionerna.cid1627727>. Rapporten i sin helhet finns här:

finns några skäl att anta att en högre andel kvinnor bland bedömarna leder till en mer jämställd bedömning eller att genuskompetensen bland bedömarna är god. De ser också ett samband mellan den låga förekomsten av genuskompetens bland bedömare och den bristfälliga måluppfyllelsen för inkludering av köns- eller genusperspektiv i forskningens innehåll.⁹

Inom ramen för vårt uppdrag bidrar Nationella sekretariatet för genusforskning kontinuerligt med kunskapsunderlag och är i dialog med forskningsfinansiärer kring det fortsatta arbetet med jämställdhetsintegrering. Det sker till följd av tidigare stödfunktion inom ramen för JiM (och JiHU), men framför allt för att efterfrågan på forskningsdrivna analyser och underlag alltjämt är stor och inte tillgodoses av andra aktörer. Vi ser sammantaget att det fortsatt finns behov av forskningsdriven samverkan och utveckling kring inkludering av köns- och genusperspektiv i forskningsfinansiering. Detsamma gäller ett flertal av redan konstaterade brister i det forskningsfinansiella systemet, vad gäller beredning, bedömning och beslut, ur ett genusperspektiv.¹⁰ I dagsläget saknas tillfredsställande resurser, kunskaper och organisering för att tillmötesgå ambitionerna i högskole- och forskningspolitiken.

Vi föreslår:

- **att** Vetenskapsrådet, i samverkan med övriga forskningsfinansierande myndigheter och andra relevanta aktörer, ges ett förstärkt uppdrag att utreda hur kompetens kan säkras för bedömning av genus- och andra kritiska perspektiv som stärker forskningens kvalitet.

https://ec.europa.eu/research/swafs/pdf/pub_gender_equality/interim_evaluation_gender_long_final.pdf

⁹ Notera att jämställdhetsmålen hos Horisont 2020 är kvantitativa – det handlar inte om att arbeta med ojämställdhet i bedömningsprocesser (något som Vetenskapsrådet arbetat med sedan 2013, för att ta ett exempel), eller de könade villkor, vad gäller exempelvis statushierarkier och arbetsmiljö, som finns i forskande organisationer. Se även Vetenskapsrådet. (2017). *En jämställd process: Jämställdhetsobservationer i Vetenskapsrådets bedömningsgrupper*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

¹⁰ Bondestam, F. & Grip, L. (2015). *Fördelning eller förfördelning? Forskningsfinansiering, jämställdhet och genus – en forskningsöversikt*. Göteborg. Nationella sekretariatet för genusforskning, Göteborgs universitet.

Jämställdhetsintegrering i högskolesektorn

I föregående forskningsproposition, *Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft* (Prop. 2016/17:50), tog sig regeringen an frågan om den könsmässiga fördelningen av anslagen för forskning och utbildning på forskarnivå vid universitet och högskolor. Detta med utgångspunkt i ett regeringsuppdrag till Statskontoret som visade att kvinnor får tillgång till forskningsanslaget i mindre utsträckning än män, både i absoluta termer och i förhållande till andelen kvinnor och män i den forskande personalen.¹¹ Inom regeringens utvecklingsprogram för jämställdhetsintegrering i universitet och högskolor, JiHU, har ett antal lärosäten särskilt arbetat med att integrera jämställdhet i sin genomlysning av befintliga modeller för att fördela det statliga anslaget för forskning och forskarutbildning inom deras verksamhet. Sedan 2018 ställer regeringen krav i det gemensamma regleringsbrevet för universitet och högskolor att lärosätena i sin årsredovisning ska redogöra för hur de beaktar jämställdhet vid fördelning av forskningsmedel. De som tagit fram nya fördelningsmodeller har haft som ambition att dessa ska bidra till ökad jämställdhet i forskningen. Det återstår att utvärdera dessa försök.

Några direkta mekanismer för minskad ojämställdhet finns inte, utan det förväntas ingå i kollegiets verksamhetsplanering och budgetering av forskningsanslaget. Men den forskning som undersökt genus, jämställdhet och forskningsfinansiering pekar på en ojämställd akademi där fördelning av resurser påverkas av kön, likväl som av andra maktordningar strukturerade kring exempelvis ras/etnicitet, klasstillhörighet och ålder. Även om det i forskningen tas upp statistik över befattningsstrukturer, kritik av undermåliga villkor för forskning, utsagor om ansvar för hem och hushållsarbete, etc., så saknas det i stort fördjupade empiriska ansatser om orsaker till ett könsdifferentierat fördelningsutfall eller könade beredningsprocesser.¹²

Det återstår fortfarande att göra en systematisk uppföljning och genusanalys av lärosätenas fördelning av forskningsanslag

- inriktad på befintliga och förväntade fördelningseffekter kopplat till kön i nuvarande och föreslagna modeller för resursfördelning,
- hur befintliga och föreslagna resursfördelningsmodeller bidrar till att motverka existerande ojämställdheter inom högskolesektorn, samt

¹¹ Statskontoret. (2014:7). *Forskningsanslagen ur ett jämställdhetsperspektiv*.

¹² Bondestam & Grip (2015).

- hur jämställdhet som kvalitet bidrar till att nå uppsatta mål i modellerna.

Jämställdhet finns med som ett konkret bedömningsområde i det nationella kvalitetssystemet för utbildning och Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har i sitt förslag till modell för kvalitetssäkringsarbete av forskning framfört att jämställdhet bör inkluderas i granskningen.¹³ Det ligger i linje med vad regeringen betonat, bland annat i föregående forskningsproposition (Prop. 2016/17:50).¹⁴ Akademin kan inte nå jämställdhet genom tillfälliga och kompensatoriska insatser som rekryteringsmål för kvinnliga professorer och liknande. Sådana insatser kan mildra symptomen, men de undviker att förhålla sig till de underliggande problemen. För att ge alla forskare samma villkor oavsett kön och andra maktordningar krävs ett skärskådande av akademiens mest grundläggande system och processer.¹⁵

Universitet och högskolor har sedan 2016 haft mål och åiterrapporteringskrav i sitt gemensamma regleringsbrev att utveckla sitt arbete med jämställdhetsintegrering i syfte att verksamheten ska bidra till att nå de jämställdhetspolitiska målen, t.ex. i fråga om karriärvägar, könsbundna studieval och genomströmning. Detta, liksom kravet på åiterrapportering av hur lärosätena beaktar jämställdhet vid fördelning av forskningsmedel, bör kvarstå i regleringsbrevet och organiseringen av stödet till detta arbete utvecklas. I sitt slutbetänkande föreslår Styr- och resursutredningen (Strut) att en myndighet inom högskolesektorn, företrädesvis UKÄ, ges ett långsiktigt uppdrag att följa utvecklingen vad gäller specifikt universitets och högskolors jämställdhetsarbete.¹⁶

Vår ståndpunkt är att stödet måste organiseras i samverkan, och att regeringen ger i uppdrag åt relevanta myndigheter att ha denna roll. En viktig del i samverkansuppdraget är att möta behovet av analyser för att driva arbetet framåt. Nationella sekretariatet för genusforskning tillfrågas ständigt om att bidra med forsknings- och kunskapsbaserat stöd i arbetet kring resursfördelning, bedömning, rekrytering, etc. Ett tydligt utpekat analys- och samverkansuppdrag skulle ge vår organisation bättre förutsättningar att möta den efterfrågan som finns.

¹³ Universitetskanslersämbetet. (2018:2). *Kvalitetssäkring av forskning*. Stockholm: UKÄ.

¹⁴ Se också slutbetänkandet av Styr- och resursutredningen (Strut); SOU (2019:6). *En långsiktig, samordnad och dialogbaserad styrning av högskolan*.

¹⁵ Bondestam & Grip (2015).

¹⁶ SOU 2019:6, s. 315f.

Vi föreslår:

- **att** Vetenskapsrådet, i samverkan med andra relevanta aktörer, ges i uppdrag att göra en systematisk uppföljning och analys av universitets och högskolors fördelning av forskningsanslag, med utgångspunkt från lärosätenas befintliga och föreslagna modeller för resursfördelning.
- **att** Universitetskanslersämbetet, Universitets- och högskolerådet och Jämställdhetsmyndigheten, i samverkan med andra relevanta aktörer, ges ett förtydligt och förstärkt uppdrag att med forsknings- och kunskapsbaserat stöd bidra till universitets och högskolors fortsatta arbete med jämställdhetsintegrering.

Sexuella trakasserier i akademien

Metoo-upproppet hösten 2017 satte frågan om sexuella trakasserier i offentlighetens ljus, en fråga som kvinnorörelser och feministiska forskare arbetat med under lång tid men som nu blivit föremål för nya studier och åtgärder inom högskolesektorn. Internationell forskning visar sammantaget, i samklang med de många berättelser som framkommer i #Akademiupproppet, att

- sexuella trakasserier är en normaliserad och förväntad utsatthet för en majoritet kvinnor, och en betydande andel män, som verkar i akademien,
- sexuella trakasserier drabbar alla kategorier anställda och studerande, på samtliga nivåer och inom samtliga ämnesområden,
- utsattheten är högre och med allvarigare konsekvenser för marginaliserade grupper, särskilt kopplat till sexualitet, etnicitet och funktionsvariation,
- utsattheten samvarierar med andra former av sexuellt våld och våld överlag,
- konsekvenser av sexuella trakasserier inbegriper individers psykiska och fysiska hälsa och deras ekonomiska välbefinnande, har en negativ påverkan på arbetsgrupper och studie- och arbetsmiljöer, inverkar indirekt och direkt på rekrytering, karriärvägar och meritering, samt sammantaget gör att kvalitet i utbildning och forskning påverkas negativt.

En internationell forskningsöversikt, beställd av Vetenskapsrådet och framtagen av Nationella sekretariatet för genusforskning, visar mer specifikt att sexuella trakasserier utgör en av de främsta utmaningarna för inkluderande arbets- och studiemiljöer i akademien. Det är ett problem som riktar sökljuset mot behoven av erkännande av individuella erfarenheter av utsatthet, vikten av fungerande preventiva metoder och relevanta stödstrukturer, tillförlitliga mätmetoder och relevanta teoretiska perspektiv i forskning, samt även vikten av förfinad och förändrad lagstiftning och rättspraxis. Det är också ett problem som tydligt speglar akademiska organisationskulturers dysfunktionella drag och dessas ofta ofreflekterade oförmåga att adressera sina egna tillkortakommanden.¹⁷

Övergripande finns ett tydligt glapp mellan pågående och planerade insatser i högskolesektorn och de behov av förändring som identifierats i tidigare forskning

¹⁷ Lundqvist, M. & Bondestam, F. (2018). *Sexuella trakasserier i akademien – en internationell forskningsöversikt*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

och i en nyligen utförd kartläggning av Universitets- och högskolerådet (UHR).¹⁸ På motsvarande vis visar en internationell forskningsöversikt, framtagen av Nationella sekretariatet för genusforskning på uppdrag av UHR, att befintliga preventiva metoder inte är validerade och att det saknas evidens för att det preventiva arbete som prioriteras minskar förekomsten av sexuella trakasserier i akademien.¹⁹

Högskolesektorns eget ansvar för att komma tillrätta med sexuella trakasserier i sina egna organisationer är avgörande. Därför har bland annat ett samverkansprogram startats av Karolinska institutet, KTH och Malmö universitet i syfte att stärka forskningsdriven kunskap om genusbaserad utsatthet i akademien. Nationella sekretariatet för genusforskning har tagit initiativ till samverkansprogrammet och bidrar med särskilda insatser i detsamma och deltar även i programmets styrgrupp. I övrigt saknas för närvarande konkreta initiativ på sektorsövergripande nivå för att motverka förekomsten av sexuella trakasserier och andra former av genusbaserad utsatthet i akademien. På motsvarande vis saknas tydliga politiska eller andra initiativ som tydligt adresserar högskolesektorns utmaningar med att förebygga sexuella trakasserier.

Nationella sekretariatet för genusforskning ansvarar för närvarande för genomförande av en nationell, forskningsbaserad prevalensstudie i den svenska högskolesektorn, i samverkan med aktörer i nämnda samverkansprogram. Studien genomförs konkret under maj 2020, med resultatredovisning under hösten 2020, i vilken samtliga anställda och studerande tillfrågas om erfarenheter av utsatthet, med mera. Prevalensstudien kommer klargöra vilka grupper, situationer, erfarenheter och konsekvenser som främst bör adresseras i det fortsatta preventiva arbetet mot sexuella trakasserier i akademien. Vidare ansvarar vi även, i samverkan med Vetenskapsrådet och en arbetsgrupp med representanter från flera länder, för en kartläggning av nationella, politiska ramverk och initiativ kring sexuella trakasserier i akademien i EUs medlemsländer på uppdrag av EU-kommissionen. En slutrapport publiceras under mars 2020 med rekommendationer till EU-kommissionen, medlemsländerna och forskningsfinansiärer i EU. Slutligen genomför vi för närvarande egen forskning och sammanställer kunskaps- och forskningsöversikter, bland annat på uppdrag av Nordiska ministerrådet och samverkanspartner i svenskt

¹⁸ Universitets- och högskolerådet. (2019:2). *Universitets och högskolors arbete mot sexuella trakasserier*. Stockholm: UHR.

¹⁹ Lundqvist, M. & Bondestam, F. (2019). *Förebyggande arbete mot sexuella trakasserier i akademien*. Stockholm: UHR.

arbetsliv, om förebyggande arbete mot sexuella trakasserier på svensk och nordisk arbetsmarknad mer generellt.

Mot bakgrund av våra forskningsöversikter om sexuella trakasserier, planerat och pågående arbete i verksamheten, och med utgångspunkt från vår kännedom om situationen i såväl Sverige och Norden som övriga EU, föreslår vi:

- **att** universitet och högskolor ges i uppdrag att inom ramen för arbetet med jämställdhetsintegrering särskilt redovisa evidensbaserade, prioriterade insatser för att förebygga sexuella trakasserier i akademien.
- **att** Vetenskapsrådet, i samverkan med övriga forskningsfinansiärer, ges i uppdrag att inom ramen för arbetet med jämställdhetsintegrering särskilt redovisa evidensbaserade, prioriterade insatser för att förebygga sexuella trakasserier i akademien.
- **att** Vetenskapsrådet, i samverkan med övriga forskningsfinansiärer, ges i uppdrag att gemensamt och långsiktigt stärka forskning kring akademins arbets- och studievillkor, med särskilt fokus på genusbaserad utsatthet.
- **att** Universitetskanslersämbetet ges i uppdrag att inom ramen för arbetet med jämställdhetsintegrering stärka analysen av preventiva åtgärder mot sexuella trakasserier i det nationella kvalitetssäkringssystemet.
- **att** Universitets- och högskolerådet ges i uppdrag att inom ramen för arbetet med jämställdhetsintegrering stärka samordning av och information om preventiva åtgärder mot sexuella trakasserier i akademien.

Hatyttringar mot forskare – hot mot forskningens frihet

Vi vet att forskare och lärare vid svenska högskolor och universitet utsätts för hat, hot, våld och trakasserier, och att detta ofta sker i samband med att de ägnar sig åt att sprida och nyttiggöra sin forskning. Forskare och forskning fyller en viktig funktion i den demokratiska processen och angrepp på dess utövare bör ses som ytterst allvarligt ur ett samhälleligt perspektiv.

Vår kunskap om utsattheten är dock begränsad och främst baserad på ett begränsat antal vittnesmål och uppgifter från lärosätenas säkerhetspersonal. Från dessa anas att det främst är samhällstillvända och politiskt laddade forskningsområden som klimat, migration, genus, brottslighet eller forskning som inbegriper djurförsök som drabbas, men det går inte att dra några slutsatser baserat på det underlag som föreligger. Behov föreligger således av en större systematisk undersökning.²⁰ En sådan planeras i samverkan mellan Nationella sekretariatet för genusforskning och relevanta aktörer inom högskolesektorn att genomföras under början av 2020. En fördjupningsstudie baserad på en bred enkätundersökning avses att resultera i rekommendationer för förebyggande arbete samt vidare forskning. Eftersom det i skrivande stund befinner sig på planeringsstadiet återstår det att se vilka slutsatser som kan dras, men frågan bör vara central för högskole- och forskningspolitiken.

För att värna demokratin antog regeringen den 12 juli 2017 en handlingsplan mot hat och hot mot journalister, förtroendevalda och konstnärer.²¹ Trots betydelsen av forskning och utbildning för demokratin och samhällsutvecklingen omfattar inte handlingsplanen forskande och undervisande personal inom högskolesektorn.

Vi föreslår:

- **att** regeringen med utgångspunkt från den kommande studien av forskares utsatthet reviderar sin handlingsplan mot hat och hot mot journalister, förtroendevalda och konstnärer för att låta den omfatta även hat och hot mot forskande och undervisande personal inom högskolesektorn.

²⁰ Undersökningar av detta slag har utförts i andra närliggande yrkesgrupper som av regeringen utpekats som särskilt viktiga för demokratin: folkvalda (*Politikernas trygghetsundersökning*, Brottsförebyggande rådet 2012, 2014, 2016), författare och konstnärer (*Hotad kultur*, Myndigheten för kulturanalys 2016), samt journalister (*Journalisternas trygghetsundersökning*, JMG 2016).

²¹ Kulturdepartementet. (2017). *Till det fria ordets försvar: Åtgärder mot utsatthet, för hot och hat bland journalister, förtroendevalda och konstnärer*. Stockholm: Regeringskansliet.

Göteborg 2019-10-30

Fredrik Bondestam

Föreståndare

Jimmy Sand

Utredare

Bilagor

Bondestam, F. & Grip, L. (2015). *Fördelning eller förfördelning? Forskningsfinansiering, jämställdhet och genus – en forskningsöversikt*. Göteborg: Nationella sekretariatet för genusforskning, Göteborgs universitet.

Lundqvist, M. & Bondestam, F. (2018). *Sexuella trakasserier i akademien. En internationell forskningsöversikt*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Lundqvist, M. & Bondestam, F. (2019). *Förebyggande arbete mot sexuella trakasserier i akademien. En internationell forskningsöversikt*. Stockholm: Universitets- och högskolerådet.